STAY IN

Koulutusohjelman kuvaus
(ammatillisen peruskoulutuksen opettajille)

WP 6 Adaptation – Development - Transfer

SUOMI

Kaisa Leivo-Jokimäki

Jonna Malmivuori

Mirjam Voutilainen

This project has been funded with support from the European Commission. This publication (communication) reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. PROJECT NUMBER – LLP-LDV-TOI-13-AT-0010

1. Johdanto

Kaikissa hankkeessa mukana olevissa maissa ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen koetaan ongelmaksi, mutta esimerkiksi nuorten työllistymisessä on maakohtaisia eroja johtuen esim. nuoren työvoiman tarjonnasta ikäluokkien pienentyessä. Tätä taustaa vasten innovaatioiden siirto Euroopan maasta toiseen liittyen ammatillisen koulutuksen keskeyttämisen ehkäisyyn ei ole välttämättä yksinkertaista. Siksi Stay In -hankkeessa tavoitellaan kahden aiemmin toteutetun projektin tulosten ja tuotteiden siirtoa eurooppalaisessa viitekehyksessä. Toinen projekteista (School Inclusion) edustaa opetussuunnitelmaperusteista näkökulmaa ammatilliseen koulutukseen ja toinen projekti on valittu aikuiskoulutuksen osa-alueelta (CESSIT-projekti). Molempien toisen asteen ammatillisen koulutuksen järjestelmien edustus on tarpeen, jotta innovaatioita voidaan siirtää erilaisiin monimuotoisesti ja palvelemaan molemmissa järjestelmissä toimivia opettajia ja kouluttajia.

STAY IN -projektissa toteutetaan maantieteellistä innovaatioiden siirtoa, siirrettävät innovaatiot liittyvät ammatillisen koulutuksen keskeyttämisen ehkäisyyn. Mukana olevissa Euroopan maissa ammatillisen koulutuksen järjestelmät ovat melko erilaisia vaihdellen täysin oppilaitosvetoisista järjestelmistä työelämävetoiseen oppisopimuskoulutukseen.

Siksi ennen innovaatioiden siirtoa oli tarpeellista määritellä jokaisessa partnerimaassa STAY IN -hankkeessa toteutettavan koulutusohjelman päätavoitteet, tavoiteltava osaaminen ja tarvittavat moduulit, jotta koulutusohjelma palvelisi mahdollisimman hyvin kyseisen maan opettajia ja kouluttajia. Tämä tarvekartoitus toteutettiin kysely- ja haastattelututkimuksena. Kyselytutkimukseen osallistui Suomessa yhteensä 75 opettajaa edustaen pääosin toisen asteen ammatillista peruskoulutusta. Haastattelututkimus piti sisällään viisi haastattelua. Tulokset ovat luettavissa Suomen maaraportista, jossa on myös kuvattu innovaation siirron haasteet ja koulutusmateriaalien yms. mukauttamistarpeet.

Suomessa toteutetun kysely- ja haastattelututkimuksen tulosten analysointi osoitti, että opettajat olivat vastanneet monipuolisesti ja esittäneet monenlaisia koulutustarpeita. Tutkimuksen avulla saatiin paljon tietoa opettajien keskeyttämisen ehkäisyyn liittyvistä näkemyksistä ja koulutustarpeista. Tämän tutkimustiedon ja kahden siirrettävän hankkeen materiaalien yms. pohjalta on laadittu tämän dokumentin kuvaama koulutusohjelmakuvaus.

Tiedustelut ja lisätiedot:

WinNova, Länsirannikon Koulutus Oy, http://www.winnova.fi/

Yhteyshenkilöt (1.11.2013–31.10.2015)

- Jonna Malmivuori, +358 44 455 8170, jonna.malmivuori@winnova.fi
- Kaisa Leivo-Jokimäki, +358 44 455 7869, kaisa.leivo-jokimaki@winnova.fi
- Mirjam Voutilainen, +358 44 455 7960, mirjam.voutilainen@winnova.fi

2. Kohderyhmä

Suomessa STAY IN -hanke ja hankkeessa kehitettävä koulutusohjelma suuntautuvat toisen asteen ammatilliseen peruskoulutukseen, joka on yhteishaun kohteena ja johon hakeudutaan pääosin suoraan peruskoulun jälkeen. Koulutusohjelma on siis erityisesti suunnattu toisen asteen ammatillisen oppilaitosten opettajille. Toisen asteen ammatillinen peruskoulutus kestää Suomessa noin kolme vuotta, ja jokaiseen toisen asteen ammatilliseen perustutkintoon sisältyy vähintään puoli vuotta työssä oppimista. Suomessa toisen asteen ammatillisen perustutkinnon voi suorittaa joko opetussuunnitelmaperusteisesti tai näyttötutkintona. Rahoitusmuotoina voivat olla oppisopimuskoulutus tai omaehtoinen koulutus.

STAY IN -hankkeen Suomessa luotu koulutusohjelmakokonaisuus on suunnattu erityisesti opetussuunnitelmaperustaisessa ammatillisessa peruskoulutuksessa toimiville opettajille. Jos käytetään ISCED-luokitusta (vuodelta 1997) koulutusohjelmakokonaisuus on suunnattu tason 3 opettajille – toisen asteen koulutus.

3. Yhteenveto koulutusohjelmasta

STAY IN koulutusohjelma (Suomi) sisältää neljä moduulia.

1. Moduuli 1: Toiminnalliset opetusmenetelmät ja luovuus opetuksessa
2. Moduuli 2: Viestintä
3. Moduuli 3: Nuorisokulttuuri
4. Moduuli 4: Tukipalvelut ja mielenterveyden häiriöt

Koulutusohjelman kokonaiskesto on 40 tuntia, joista 30 tuntia on lähiopetusta ja 10 tuntia omatoimista opiskelua. Koulutusmoduulien tavoitteet, sisällöt ja muut yksityiskohdat on kuvattu seuraavissa luvuissa.

4. Moduuli 1: Toiminnalliset opetusmenetelmät ja luovuus opetuksessa

Moduuli 1:
Toiminnalliset opetusmenetelmät
ja luovuus opetuksessa

Avainkysymykset / -aiheet	Koulutus pitää sisällään neljä aihekokonaisuutta: 1. Muuttuva opettajan ammatti 2. Uudet, inspiroivat oppimisympäristöt ja oppimisen tulevaisuus 3. Toiminnalliset opetusmenetelmät, ryhmäytyminen, opiskelijan (ja opettajan) luovuuden edistäminen, menetelmiä tietoisuustaitojen harjoitteluun. 4. Menetelmien kokeilu
Tavoitteet	1. Toiminnallisten menetelmien syvällisempi tuntemus 2. Positiivinen kokemus vähintään 6 eri menetelmästä 3. Innostus kokeilla menetelmiä osana omaa päivittäistä työtä ja opetusta 4. Lisätiedon lähteet tiedossa ja saatavilla
Kesto	Lähiopetus 7 tuntia (YKSI OSIO / PÄIVÄ) Omatoiminen opiskelu 2 tuntia
Sisällöt	1. Opettajien odotusten ja tarpeiden kartoitus, jotta saadaan ennakkotietoa opettajien kohtaamista haasteista / ongelmista (kyselylomake / ennakkokartoituslomake on osa osion materiaaleja) & tulosten analysointi (määritellään ennakolta ongelma-/haastekategorioita, joihin haetaan ratkaisua toiminnallisilla menetelmillä). 2. Lähiopetuksen tavoitteena on luoda osallistuville opettajille mahdollisuus harjoitella toiminnallisia menetelmiä (vähintään 6 eri menetelmää). Menetelmät voidaan valita esim. ennakkokartoituksessa esiin tulleiden haasteiden pohjalta. Esimerkiksi:

	✓ Kumuloituva ryhmä / Tuplatiimi ✓ Kolme sanaa ✓ Salama-alustus ✓ PowerPoint-karaoke ✓ Minuuttikierros ✓ Väittely Tarkoituksena on ratkaista ennakkokartoituksessa esiin tulleita haasteita / ongelmakategorioita käyttäen toiminnallisia menetelmä. Esimerkiksi, jos ennakkokartoituksessa opettajat ovat tuoneet esiin oppimisilmapiiriin liittyviä haasteita, pyritään lähipäivässä kokeilemaan tähän ongelmaan pureutuvia toiminnallisia menetelmiä. Koska opettajat ennakkokartoituksessa ilmaisevat erilaisia haasteita / ongelmia riippuen esim. oppilaitoksesta, ajankohdasta, koulutusalasta yms., niin myös kokeiltavat toiminnalliset menetelmät voivat vaihdella. 3. Omaehtoinen opiskelu voidaan toteuttaa pienissä (esim. koulutusala- tai toimipistekohtaisissa) opettajaryhmissä. Tavoitteena on syventää osallistujien ymmärrystä ja tietämystä toiminnallisista menetelmistä ja varmistaa niiden käyttö osana jokapäiväistä opetustyötä.
Metodologia & pedagogiikka	Workshop (7 tuntia) & Omaehtoinen opiskelu pienryhmässä (2 tuntia)
Materiaalit	Moduuli 1 materiaalipaketti, pitäen sisällään ✓ Opettajuus muutoksessa (PowerPoint-esitys) ✓ Esikartoituslomake ✓ Käsikirja toiminnallista opetusmenetelmistä (8 eri menetelmää kuvattuna & harjoitukset) ✓ Harjoituksia toiminnallista menetelmistä ✓ Lisämateriaalit esim. Ideapakat, internet, kirjat yms.
Vaatimukset kouluttajalle	Kouluttajan tai kouluttajien täytyy hallita erinomaisesti toiminnalliset menetelmät. Hänellä / heillä pitää olla laajaa kokemusta toiminnallisten menetelmien käytöstä. Kouluttaja(t) on voinut käyttää toiminnallisia menetelmiä nuorten aikuisten (n. 15–20-vuotiaat) kanssa, mutta tämä ei ole välttämätöntä.

5. Moduuli 2: Viestintä

Moduuli 2: Viestintä

Avainkysymykset / -aiheet	Moduulin koulutus pitää sisällään neljä aihekokonaisuutta: 1. Nuorten viestintäkanavien haltuunottoa – sosiaalisen median käyttö opetuksessa ja ohjauksessa. 2. Aktiivinen kuuntelu avaimena onnistuneeseen viestintään? 3. Voiko mindfulness eli tietoisuustaidot auttaa viestinnän onnistumisessa? 4. Haastavan nuoren kohtaaminen – Miten viestiä haastavissa tilanteissa? Miten ratkaista haastavat tilanteet ilman fyysistä tai henkistä ”väkivaltaa”?
Tavoitteet	1. Osallistujat saavat kokemusta / omaksuvat uusien viestintäkanavien käytön. Nuorten aikuisten ohjaus, opettaminen ja opettajan ammattitaidon jakaminen ja kasvattaminen (sosiaalisen median palvelut) 2. Positiivinen palaute, Nuorten rohkaiseminen 3. Aktiivinen kuuntelu & tämän taidon harjoittaminen (tietoisuustaitojen harjoittaminen) 4. Tietoisuustaidot (mindfulness) työkaluna tehokkaaseen viestintään. 5. Haastavan nuoren kohtaaminen & haastavien viestintätilanteiden hallinta
Kesto	Lähiopetus 11 tuntia jaettuna kolmeen OSIOON 1. OSIO 3 tuntia (sosiaalinen media) 2. OSIO 4 tuntia (mindfulness eli tietoisuustaidot) 3. OSIO 4 tuntia (haastavan nuoren kohtaaminen) Omaehtoinen opiskelu 4 tuntia
Sisällöt	1. OSIO (sosiaalisen median palvelut) ✓ Ennakkotehtävä (Omatoiminen opiskelu 2 tuntia) ✓ Johdanto sosiaaliseen mediaan ✓ Kuinka hyödyntää sosiaalisen median palveluita opiskelijoiden kanssa?

	✓ Kuratointipalvelut (esim. https://www.rebelmouse.com/ePeer/) RebelMouse tms. kuratointipalvelun käytön perusteet 2. OSIO (mindfulness- eli tietoisuustaidot) ✓ Johdanto tietoisuustaitoihin (30 min) ✓ Mindfulness opettajan ammatissa (45 min) ✓ Mindfulness oppimisen edistäjänä (45 min) ✓ Harjoituksia opettajille ja opiskelijoille, lisätiedon lähteitä (1 tunti) 3. OSIO (Haastavan nuoren kohtaaminen)
Metodologia & pedagogiikka	1. OSIO Workshop tietokoneluokassa 2. OSIO Osallistava / toiminnallinen luento (sisältäen ryhmä- ja pari-harjoitteita eli luodaan omakohtainen kokemus tietoisuustaitojen harjoittamisesta) 3. OSIO Luento & case-tyyppinen työskentely
Materiaalit	Moduuli 2 materiaalipaketti pitäen sisällään: ✓ Sosiaalisen median ennakkotehtävän ✓ Johdanto sosiaaliseen median (PowerPoint-esitys) ✓ RebelMouse-palvelun käyttö (Moduuli 2 käsikirjassa) ✓ Johdanto tietoisuustaitoihin (mindfulness). Käyttökelpoisia harjoituksia tietoisuustaitojen kasvattamiseen. ✓ Haastavan nuoren kohtaaminen. Taustatietoa ja menetelmiä. Suurin osa materiaaleista löytyy Moduuli 2 käsikirjasta.
Vaatimukset kouluttajalle	1. OSIO Kouluttajalle tulee olla kykyä tulla toimeen tietokoneiden kanssa, hänen pitää tuntea monipuolisesti ja osata käyttää sosiaalisen median palveluita. Hän pitää omata tietoa sosiaalisen median nopeasta kehityksestä. 2. OSIO Mindfulness eli tietoisuustaidot ovat oma erityisalansa, esim. Suomessa on vain muutamia tämän alan todellisia asiantuntijoita. 3. OSIO Kouluttajalla pitää olla laajaa omakohtaista kokemusta haastavista viestintätilanteista. Esim. pilottikoulutuksen kouluttajalla oli takanaan pitkä työkokemus lastenkodeista ja erityisopettajan työstä.

6. Moduuli 3: Nuorisokulttuuri

Moduuli 3: Nuorisokulttuuri

Avainkysymykset / -aiheet	Ammatillisessa peruskoulutuksessa olevat nuoret ovat 16–20-vuotiaita. Heidän arvonsa, elämäntyylinsä eroaa merkittävästi esim. opetustyötä tekevien ikäluokan vastaavista. Nuorten aikuisten arvot, tavoitteet ja unelmat ovat muutoksessa. 1. Mitä arvoja, tavoitteita ja haaveita suomalaisilla yli 16-vuotiailla nuorilla on? Millaista on tämän hetken nuorisokulttuuri? 2. Miten nuorisokulttuuri, arvot yms. näyttäytyvät nuorten aikuisten jokapäiväisessä käyttäytymisessä elämän eri areenoilla esim. sosiaalisen median käyttö, työelämä, vapaa-aika yms.?
Tavoitteet	YMMÄRTÄÄ nuoria aikuisia ja heidän elämäntyyliään ja arvojaan. 1. Suomalaisten Nuorten aikuisten arvot, tavoitteet, haaveet yms. Erityisesti työelämän ja opiskelun näkökulmasta katsottuna. 2. Sosiaalisen median käyttö, sosiaalinen media on nuorille aikuisille vuorovaikutusta, tapa olla ja viestiä muiden kanssa.
Kesto	Lähiopetus 3 hours Omaehtoinen opiskelu 4 hours

Sisällöt	✓ Sosiaalinen media “maailmassa olemisen” välineenä: Viestintä, vuorovaikutus, kavereiden kanssa hengailu, hauskanpito jne. Lähiopetuksessa keskitytään tähän osa-alueeseen, opitaan tuntemaan Nuorten sosiaalisen median käyttöä ja myös siihen liittyviä riskejä. ✓ Muut aiheet toteutuvat omaehtoisen opiskelun kautta.
Metodologia & pedagogiikka	SOME Workshop tietokoneluokassa Omaehtoinen opiskelu Keskustelu materiaalin pohjalta pienryhmissä (käytetään Lync tms. etäkokousvälinettä)
Materiaalit	Moduuli 3 materiaalipaketti pitäen sisällään: ✓ Sosiaalisen median välineet Nuorten aikuisten näkökulmasta katsottuna (materiaalit PP-muodossa) ✓ Omaehtoisen opiskelun materiaali & keskustelukysymykset
Vaatimukset kouluttajalle	Kouluttajan pitää tuntea nuorten aikuisten sosiaalisen median käyttö ja kyetä kertomaan esimerkkejä. Ehkä kouluttaja itse on nuori aikuinen tai esim. työskentelee hankkeessa, jossa käytetään paljon sosiaalista mediaa vuorovaikutukseen nuorten aikuisten kanssa. Suomessa Verke on organisaatio, josta tällaista asiantuntemusta löytyy (http://www.verke.org/verke)

7. Moduuli 4: Tukipalvelut ja mielenterveyden häiriöt

Moduuli 4: Tukipalvelut ja mielenterveyden häiriöt

Avainkysymykset / -aiheet	Mitkä ovat ammatillisesta koulutuksesta eroamisen tai erottamisen pääasialliset syyt? Millä koulutusaloilla eroamisia tai erottamisia tapahtuu eniten? Mitä taustatekijöitä eroamiseen tai erottamiseen liittyy? Aihekokonaisuuteen otetaan valtakunnallinen ja alueellinen näkökulma. Mitä tukipalveluita nuorille on tarjolla esim. eroamisen tai erottamisen ennalta ehkäisemiseksi tai mielenterveyden häiriöihin / muihin ongelmiin? Mitkä ovat tavallisimpia oppimisvaikeuksia ja mielenterveyden häiriöitä? Minkälaisia tukipalveluita näihin haasteisiin on tarjolla?
Tavoitteet	1. Eroamisen ja erottamisen syyt ja taustatekijät (valtakunnallinen ja alueellinen näkökulma) 2. Paikalliset verkostot ja muut yhteistyötahot / nuorten tukipalvelut 3. Oppimisvaikeudet & mielenterveyden häiriöt
Kesto	Lähiopetus 7 tuntia Omaehtoinen opiskelu 1–2 tuntia
Sisällöt	Keskeisimmät nuorten tukipalvelut esittelevät omaa toimintaansa ja palveluitaan vierailukäyntien aikana (esitteitä ja muuta nettipohjaista materiaalia saatavilla). Keskustelua, jotta oppilaitoksen ja paikallisen nuorten verkoston jäsenten

	yhteistyötä voitaisiin tiivistää & löytää konkreettisia yhteistyömahdollisuuksia. Eroamisen ja erottamisen syyt opiskellaan pääosin omaehtoisen opiskelun avulla (perustietoa asiasta & keskustelua)
Metodologia & pedagogiikka	Lähiopetus Luennot & vierailukäynnit Nuorten tukipalveluiden toimijat (esim. alueen Nuorten työpajat, NUPO, mielenterveyden häiriöihin liittyvät toimijat jne.) toimivat kouluttajina Erkkaa verkossa videomateriaalit myös käytettävissä, ks. http://www.luovi.fi/luovi/asiantuntijapalvelut/erkkaa-verkossa-luennot/ Omaehtoinen opiskelu (eroamisen ja erottamisen syyt sekä taustatekijät) & Lync-keskustelua
Materiaalit	Moduuli 4 materiaalipaketti pitäen sisällään: ✓ Yleistä informaatiota alueen nuorten tukipalveluista ✓ Olemassa oleva videomateriaali (ks. yllä) ✓ Materiaali, joka sisältää tietoa eroamisen ja erottamisen syistä sekä muista taustatekijöistä (lähde: läpäisyn tehostamisohjelman materiaalit ja raportit) ✓ Nuori Mieli -materiaali mielenterveyden häiriöistä & oppimisvaikeuksista.